

imajo občutek, da so drugačni od drugih, zato se težje vključujejo med ljudi, poleg tega pa so še odvisni od svoje matere. Mati je tista, ki lahko nastalo škodo še poveča ali zmanjša s svojo osebnostjo, prejšnjim odnosom z očetom, čustvenimi odzivi, socialno prilagoditvijo na odsotnost in odnosom z otrokom. Na otroka podobno vplivajo tudi drugi družinski člani ali druge za otroka pomembne osebe (Tomori, 1989: 107–108).

Iz prakse

Pri delu v vrtcu opažam, da je danes veliko očetov, pri katerih se pojavlja novo očetovstvo. V vrtec vozijo otroke in jih pridejo iskat, se udeležujejo različnih delavnic, včasih (po mojem mnenju še vedno premalo) se udeležujejo sestankov in govorilnih ur. Žal v praksi ni veliko takšnih, ki bi se udeleževali formalnih srečanj staršev, se pa udeležujejo neformalnih oblik sodelovanja. Pogosto skupaj s svojimi partnerkami in otroki prihajajo na delavnice, srečanja, piknike, zaključke ...

Iz tega sklepam, da se vključujejo v družinsko življenje, vendar še vedno premalo. Svojo partnerko le podpirajo pri skrbi, negi in vzgoji otroka, niso pa polno vključeni.

Pri delu se srečujem tudi s takimi, ki se polno vključujejo v družinsko življenje (vzgojo in gospodinjska opravila), vendar je takšnih zelo malo. Tudi odsotnih očetov v našem okolju ni prav veliko. Poznam le nekaj primerov fizično odsotnih.

Upam, da se bodo v prihodnje očetje opogumili in še bolj sodelovali tako v vrtcu kot v svojih družinah. V vrtcu lahko vzgojitelji veliko pripomoremo k njihovi vključenosti predvsem tako, da jih sami povabimo, pripravimo srečanja z njimi in otroki, poudarimo njihovo vlogo in pomen v otrokovem razvoju ...

Vedeti moramo, da je naš cilj otroku omogočiti normalne okoliščine, ki bodo pripomogle k njegovemu psihološkemu zorenju. Zavedati se moramo, kot pravi Giddens (2000), da je otroštvo tisto, ki nas pripravi na kasnejšo udeležbo v svetu odraslih (n. d.: 109). ◀

Literatura

- Arènes, Jacques (2003): *Je oče še del družine?* Ljubljana: Oka, otroška knjiga.
- Giddens, Anthony (2000): *Preobrazba intimnosti*. Ljubljana: Založba *cf.
- Juul, Jesper (2011): *Mož in oče*. Ljubljana: Inštitut za sodobno družino Manami.
- Renner, Tanja idr. (2008): *Novo očetovstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Založba FDV.

- Švab, Alenka (2001): *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Tomori, Martina (1989): *Klic po očetu*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ule, Mirjana (1993): *Psihologija vsakdanjega življenja*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Očetova zapuščina:

»Pokazal mi je, da je življenje vznemirljiva pustolovščina in me izzval, da sem popolnoma izkoristil vse, kar mi ponudi.«

»Ujel me je v zanko učenja in me naučil, da živim odgovorno in iz življenja napravim kaj dobrega.«

»Ljudje so dobri, če jim daš priložnost za to.«

»Diskriminacija je napačna, ne glede na vzrok.«

»Razen v Božjih očeh, se ljudje ne rodijo enaki. Vsi smo odgovorni za tiste, ki si sami ne morejo pomagati.«

»Ljudje, ki mislijo, da vedo vse, so lahko nevarni.«

»Najpomembneje je, da ljubiš.«

»Vsakdo ima očeta, toda očetje so različni.«

(Iz knjige: Buscaglia, Leo F. (2008):

Očka, moj oče. Ljubljana: Elite izobraževanje.)

Srčni utrip slikarjeve narave

France Pavlovec: Ob Savi, olje na platnu, 1943

■ **Milček Komelj**, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve leta 2011 predaval na *Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete* v Ljubljani. 10 let je bil predsednik *Slovenske maticе*. Je redni član *Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* v Salzburgu in častni občan Novega mesta. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov.

Slika Ob Savi je za umetnika značilna podoba naravnega prostranstva, ki jo je krajinar France Pavlovec (1897–1959) z vsvo sproščenostjo naslikal v okolici domačih Stožic, a jo poetično razprostrl v videne in zaslutene daljave.

Slikar je kot izrazit lirik slovensko pokrajino doživljal s srcem. V njej je odkrival življenjsko zavetje z malone pastoralnim odnosom do njene čistosti in lepote. Naj-

raje se je zazrl v žuborečo reko Savo, ki se v svoji sinjini in valovanju z belim prodom obdane struge z blagimi vijugami razliva v globino, kjer se za obronki gozdov v ozadju

svetli značilno nazobčana silhueta skorajda prosojnih Kamniških Alp. Celoten pogled je širokopotezno dahnil na platno s pljuski hlastne, lahkotno zvrtničene poteze, ki mu arabesko poživlja sijočo barvitost vodne gladine, poetično ubranost motiva pa je prešnil z naravno sijočo, a hkrati malone nadzemeljsko lučjo. A ta zasanjano lirična lepota ostaja povsem naravna, živa, hkrati sočna in eterična ter tudi v svoji organski

nemirnosti v temelju spokojna, kot da bi umetnik gledal v svetlobi, pretopljeni v gorsko obzorje, najbližjo mu večnostno daljavo, v kateri prebiva njegova edina poetična resničnost, povečana v imaterialen privid. Tovrstne krajinske motive so začeli slikati zlasti realistični slikarji, pred njimi pa motive z gorami že romantično obarvani krajinarji, prerajeno izročilo obojih pa je vtisnjeno tudi v Pavlovčevo umetnost. Vendar je ob tem, ko so postali tovrstni motivi v 20. stoletju največkrat plen trdoživih in okorelih realistov in danes najpogostejših ljubiteljskih slikarjev, Pavlovec z osebnejšim prijemom zmožgal vanje vdihniti izjemno rahločutnost, milino in poezijo, zaradi česar je bil že kmalu prepoznan kot pravi slikarski aristokrat in čisti lirik, ki je nadaljeval tudi s poetičnim slikarskim doživljanjem naših impresionistov; z njihovim prvakom Richardom Jakopičem, dinamičnim slikarjem Save, ki se vznemirjeno vrtinči okrog otoka, kakršnega ugledamo tudi na Pavlovčevi sliki, pa je celo prijateljsko sodeloval.

Umetnostna zgodovina take slikarje uvršča med t. i. barvne ali poetične realiste, torej umetnike, ki so v oblikovno nedeformirano motivno osnovo vnašali svojo poudarjeno afiniteto do barv, prilagojenih osebnemu doživetju in estetskemu usklajevanju, pri čemer so raznoliko uveljavljali tudi značilne poteze lastnega temperamenta. Ker je na takih pogledih zasnovana prenovljena realistična umetnost zgodovinsko razpeta med avantgardnimi in modernističnimi smermi po prvi svetovni vojni in med povojno modernizacijo slikarstva v petdesetih letih 20. stoletja, je v poznavalskih očeh, zazrtih izrecneje v razvojne procese, lahko videti predvsem retardirana ali konservativna, celo moteča. Ob tem pa eminentno izstopa s svojo čisto likovno kvaliteto, mojstrskim obvladovanjem metiera, ki temelji na kultiviranju barve z njenimi odtenki, s čimer se izmika časovnim silnicam in se usmerja v brezčasnost; ali pa so njeni predvsem v predvojnem Zagrebu izšolani avtorji po svoje vendarle tudi pomenljivo reagirali na utesnjujoči čas, v katerem so nekateri drugi umetniki izpričevali predvsem družbeno angažiranost, prav s svojo instinktivno ali zavestno umaknjenostjo v idealno, lepšo resničnost, kakršno je Pavlovec nosil v duhovnih predstavah in jo v vseh hudih življenjskih stiskah najraje slikal kot svoj raj na zemlji.

Prav v takem doživetju narave je bil videti pravcati čarovnik, saj je znal s prelevi barv ter sproščeno gibkostjo lahkotno poplesujočih potez (zaradi njih ga je Stane Mikuš imenoval filigranski lepopisec) izbrane motive, tudi kadar je potisnil v objem zelenja kakšno preperelo starožitno stavbo v Gamelnah, povzdigniti v estetske sfere pravega umetniškega poveličanja. Predvsem pa je ob vsem pretanjenem znanju, ki mu je pomenilo le nepogrešljivo obrtno zasnovano, njegova ustvarjalnost izhajala iz trenutnega intuitivnega impulza, polnega navdiha. Kadar se je ob pogledu na naravo ustvarjalno vznemiril, mu je zapela že prva poteza, ki je v sozvočju barvnih vibracij z enako intenzivnostjo brez zastoja izzvenela tudi v zadnjem zamahu, in med tako zamaknjenim slikanjem, ki ga je sprožilo slikarjevo čustvo in ne razum, je lahko umetnik, kot je razbral že France Stele, doživel celo pravo katarzo. V hipnem ustvarjalnem impulzu je zaživel njegov srčni utrip ali zanos, v katerem je zlil svoje občutenje s slikarsko 'prepesnjem' motivom v nerazdružljivo enoto. V drugačnih notranjih stanjih pa so se tudi Pavlovcu naslikani motivi lahko spremenili le v povsem konvencionalno zasnovano, četudi vselej korektno realistično podobo.

Zato ga, bolj kot koga drugega, lahko v pravi luči predstavljajo le skrbno izbrane najboljše umetnine; prav zaradi tega je njegov velik občudovalec slikar France Mihelič (ki je sam temeljil na konstrukcijski risbi in ne na 'razblinjenosti' barve) obžaloval, da je bil Pavlovec na retrospektivni razstavi v Moderni galeriji zaradi nedomišljenega izbora ne do kraja pregledanih del, razkropljenih po zasebnih stanovanjih, predstavljen v že kar popačeni podobi.

Oživljena narava na Pavlovčevih slikah v bistvu žubori, se preleva, povezuje in prepleta, mehko utripa in čarobno sanja, se prebujata in zamira. Slikarjeve rečne gladine, pa naj gre za najljubšo mu Savo ali redkeje Sočo, se prelevajo na površinah in zamolklo plastijo v temačnejših globinah. Pavlovčevo ozračje trepeta kot srebrn pajčolan, njegova krajina je hkrati realna in izsanjana ter spremenjena v slutnjo, tako kot venci gora na njegovih obzorjih; letni časi mu dihaajo z zimskim hladom in pomladno svežino ali se mu razkrivajo v jesenskem razkošju, njegove poti v daljave pa se razprostirajo v nedosežnost že s samoumevnostjo slikarjeve barvne oziroma zračne perspektive. Tudi če je v pokrajini ponekod vključil z njo vselej organsko zlito človeško postavbo, so take slike brez

sleherne pripovednosti ali opaznejših domačijskih vzgibov; hkrati pa so po svojem čutenju vendar tudi izrazito domovinske, tako kot alpska narava v vzneseni poeziji Otona Župančiča, pesnika, ki je pred neko Pavlovčevo podobo vzkliznil: »O Pavlovec, to je pesem, pesem!« Isto posavsko okolico Ljubljane, ki jo je najraje slikal Pavlovec, pa je v verzih o kraju svoje skrite sreče, svojih potih, gajih in livadah, o drgetu rastočih vej ali ščebetu v tišini v besedni poeziji najizraziteje oživila Lili Novy.

France Pavlovec je v svoje umetnine, tudi kadar je slikal cvetlične šopke ali posamezne ljudi, idealizirano projiciral lepoto življenja, ki se je pri njem izražala skozi pikturno bravuroznost in melodiko potez in ne skozi emanacijo trdne materialnosti, ki jo je najraje odmišljal. V izrazito muzikalno, ponekod malone simfonično in vseskozi

poetično ubrane slike je projiciral svobodo srečnih trenutkov in sproščenost duha. V naravo je pretapljal svojo individualnost, hrepenenje in človečnost ter se ji predajal kot v pravcatem duhovnem svetišču. Zato je na sliko, ki je nastala na obrobju okupirane Ljubljane iz slikarjeve zagledanosti v nedosežnost svobodnih daljav v času vojne 'karantene', smiselno opozoriti tudi v dneh, ko so zaradi osamitvenih predpisov stiki med ljudmi omejeni in je življenje upočasnjeno ter usmerjeno k bistvenemu, odnos ljudi do večnosti, soljudi in samih sebe pa se lahko prečisti in sprosti tudi v soočenju s samotno, še neokrnjeno in neobljudeno, vendar živo utripajočo naravo.

Pavlovčeva slika *Ob Savi* (in še ena z istim motivom, izpeljana v spokojnejši, manj razčlenjeni in bolj umirjeni, a barvno nič manj pretanjeni in širokopotezni izdaji) je

razstavljena v metliški Galeriji Kambič, poimenovani po znamenitem kirurgu Vinku Kambiču. Akademik Kambič se je ob svojem zahtevnem delu zatekal v umetnost in se sprva najraje obdajal s prav takimi slikami, posebno barvitimi krajinami in zlasti Pavlovčevim in Kregarjevim eteričnim cvetjem. Tako nežna umetnost je gotovo blizu tudi letošnji slavljenci, pedagoginji in psihologinji profesorici Barici Marentič Požarnik, ki jo doma in na številnih potovanjih po svetu vedno posebej navdušujejo zlasti umetnostne zbirke in razstave, prav tako pa tudi krepčilna lepota pokrajine, za ohranjanje katere je v svoji občutljivosti za ljudi in okolje tudi sama močno zavzeta, saj jo ob pustošenjih človeške duše in narave, tako kot zaradi nedavno posekanih mestnih dreves, vselej zaboli srce. ◀

Skrb za otroke s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami

■ **Tomaž Bojc** je učitelj ekonomskih predmetov na srednji šoli *Centra za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje (CIRIUS) Kamnik*.

V CIRIUS Kamnik skupaj s konzorcijskima partnerjema izvajamo projekt Spodbujanje socialne vključenosti otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v lokalno okolje.

Če se najprej ustavim pri izrazu »otroci s posebnimi potrebami«, ki ga trenutno uporablja sedanja zakonodaja (z izrazom 'otroci' so namreč po *Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* (ZUOPP-1) mišljeni tako otroci, mladoletniki kot tudi polnoletne osebe), potem velja, da z omenjenim izrazom poimenujemo otroke z motnjami v duševnem razvoju, gluhe in naglušne otroke, slepe in slabovidne otro-

ke oziroma otroke z okvaro vidne funkcije, otroke z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirane otroke, otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, dolgotrajno bolne otroke, otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter otroke z avtističnimi motnjami.

V praksi bi morda utegnili najti ustrežnejši izraz kot »otroci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami« (v 1. točki 1. člena

je naveden tudi v ZUOPP-1). Menim pa, da bi težko našli izraz, ki bi bil sprejemljiv za vse, saj imamo določene težave tudi tisti, ki nismo uvrščeni v to kategorijo z odločbo o usmeritvi.

Nasploh velja, da ljudi ni mogoče standardizirati, saj smo preveč raznoliki, čudežni in posebni, slednje v dobrem pomenu. Vsak posameznik ima neponovljivo identiteto, zato bi morala biti izhodiščna usmeritev prepoznavanje vseh razsežnosti določene osebe, vključno z odkrivanjem njenih kreativnih potencialov ter ustvarjanjem pogojev zanje. Prepoznavanje in sprejemanje raznolikosti ter priložnost za dopolnjevanje in preseganje naših omejujočih predstav bi morali postati temeljni družbeni imperativ. Človeške razsežnosti tudi ni mogoče omejiti samo na določene vrste inteligentnosti;